

הלכות יום טוב - ח בישול לצורך חול ויום טוב שני

שוע"ר סי' תצח

יא בהמה שהיא מסוכנת והוא ירא שמא תמות, אם כבר גמר סעודת יום טוב ואין צריך לה עוד ביום טוב, אסור לשחטה ביום טוב, שמשום הפסד ממונו לא התירו לו מלאכה גמורה שלא לצורך יום טוב שיש בה איסור מן התורה. אבל אם אין במלאכה איסור מן התורה, כגון שיש שהות ביום לאכול מבהמה זו כזית צלי אחר שתצא נפשה ... שאם היו מזדמנים לו אורחים שלא אכלו עדיין היום ורוצים לאכול מבהמה זו היתה השחיטה מותרת, אם כן שחיטה זו נקראת מלאכת אוכל נפש ... אלא שחכמים אסרוה כל שאין בה צורך יום טוב, ובמקום הפסד לא העמידו חכמים את דבריהם.

שוע"ר סי' תקג

א כל מלאכת אוכל נפש לא הותרה ביום טוב, אלא אם כן עושה אותה כדי ליהנות בה ביום טוב. אבל אסור לאפות ולשחוט ולבשל ביום טוב מה שיאכל בחול. ואם אפה ושחט ובישל או עשה שאר מלאכות אוכל נפש ביום טוב לצורך מחר, אפילו הוא שבת שחל להיות אחר יום טוב, הרי זה לוקה מן התורה.

ב במה דברים אמורים כשעשה המלאכה ביום טוב סמוך לחשכה, בענין שאי אפשר כלל ליהנות ממנה ביו"ט עצמו, אבל אם אפשר ליהנות ממנה ביו"ט עצמו, אע"פ שאינו רוצה ליהנות ממנה ביו"ט ואינו עושה אותה אלא לצורך חול, הרי זה פטור מן התורה, אע"פ שאין המלאכה צריכה לו כלל ביו"ט שכבר אכל כל סעודתו, הואיל אם היו מזדמנים לו אורחים שלא אכלו עדיין היום היתה מלאכה זו צריכה להם, והיה מותר לו לעשותה, אם כן הרי מלאכה זו נקראת מלאכת אוכל נפש. ואף שאין לו אורחים, אין איסור מן התורה לעשותה. ומכל מקום חכמים אסרוה, והעושה כן מכין אותו מכת מרדות.

ד בשני דרכים התירו חכמים לעשות מלאכת אוכל נפש ביום טוב לצורך החול, אם נהנה מן מקצת מלאכה זו ביום טוב עצמו, הא' שעושה כל המלאכה בבת אחת, כגון שממלא חבית של מים ונותנה על האש ואין צריך לו ביום טוב אלא קיתון אחד, הרי זה מותר, כיון דבשעת עשיית המלאכה דהיינו בשעה שנותנה על האש היא נעשית כולה כאחת ואינו מוסיף מלאכה לצורך החול.

ומכל מקום אסור לומר בפה בשעת בישול המים שהמותר יהיה לחול, אלא מבשל סתם.

ואפילו אם אינו צריך ביום טוב אפילו קיתון אחד של מים שמבשל ביום טוב, מותר לו להערים ולומר צריך אני לקיתון אחד של מים חמין, ומותר לו לבשל חבית מלאה מים כדי להשתמש בקיתון אחד של מים חמין ביום טוב.

והוא שיקיים הערמתו וישתמש ביום טוב בקיתון אחד של מים שמבשל.

ה הבי' שמקצת המלאכה שנהנה ממנה ביום טוב היא משבחת ומתעלה על ידי שארית המלאכה שהיא לצורך החול, ולפיכך אף על פי שאין כל המלאכה נעשית בבת אחת הרי זה מותר ... כיון שהתבשיל יותר משתבח ומיתקן כשיש בשר הרבה בקדרה נמצא שמה שהוא לצורך יום טוב הוא מתעלה על ידי מה שהיא לצורך החול והרי כל המלאכה היא לצורך יום טוב.

ו אבל אם אינו צריך כלל לקדרה זו ביום טוב שיש לו אחרות, ואינו מבשל אלא לצורך החול, או לצורך יום טוב שני, או לצורך שבת ולא הניח עירוב תבשילין, אף על פי שרוצה לאכול ביום טוב גם מקדרה זו, אין הערמה זו מועלת לו כלום, כיון שאינו אוכל אלא כדי להתיר לו הבישול.

ח וגם נכון להזהירם שלא ינהגו כן אלא ביום טוב ראשון לצורך ליל יום טוב שני שהוא לצורך מצות שמחת יום טוב, אבל לא יבשלו בהערמה זו ביום טוב שני לצורך החול, לפי שיש מחמירין ואוסרים ההערמה לגמרי, ואין היתר אלא אם כן באמת הוא צריך למעט בשר, ואז התירו לו חכמים על דרכים הללו שביארנו. וכל בעל נפש יחוש לדבריהם אף ביום טוב ראשון לצורך ליל יום טוב שני.

ט ואף לסברא הראשונה אין היתר להערים אלא קודם אכילת שחרית.

י ואפילו קודם אכילה אין היתר להערים אלא בקדרה אחת. אבל אסור לבשל מין אחד בשתי קדרות ולטעום מעט מכל אחת, כיון שטעם שתי הקדרות הוא שוה, אם כן כל מה שטועם משתיהן יכול לטעום מאחת, ונמצא שהקדרה השנית אינה מתבשלת אלא לצורך החול. אבל מותר לבשל כמה מטעמים בכמה מיני קדרות קודם אכילת שחרית (ביום טוב ראשון לצורך ליל יום טוב שני) וטועם כזית מכל אחת ואחת.